

8 april 2020

nummer 127

Uitgave van de Leido Academy, het thema-netwerk voor LevenLang Leren

Aanvullingen in het eerste hbo-jaar: havo+ (en ook vwo en mbo...) En wat andere gedachten...

Inleiding

Het zijn, om het simpel uit te drukken, uitermate verwarrende tijden. Het is focussen op wat er elke dag gebeurt, maar tevens moet ook rekening worden gehouden met de toekomst, dichtbij en verder weg. Het gaat om de situatie rond de gezondheid van iedereen, met steeds meer discussies over de gevolgen voor onze economie en daarmee dus ook voor het mengsel daarvan als aanjager voor ontzettend veel maatschappelijke discussies.

Vrijwel iedereen heeft in dat kader te maken met 'het onderwijs'. Velen zijn daarin werkzaam, maar het gaat vooral ook om 'de lerenden', in alle soorten en maten en in diverse omstandigheden. Vooral de jongeren in het basis en voortgezet onderwijs moeten hun leeromgeving en de ruimte voor het besteden van de vrije tijd delen met 'thuis'. Dat is nu aanleiding tot de meest creatieve dagindelingen, als dat mogelijk is. Maar vervolgens worden de zorgen rond het onderwijs aan degenen die van concrete ondersteuning verstoken blijven, groter. De roep om na de meivakantie de scholen open te stellen, misschien op een aangepaste wijze, klinkt al behoorlijk luid, en het is straks aan de overheid om daarover een verstandig besluit te nemen.

In dit nummer gaan we aan de hand van een aantal paragrafen in op de situatie die nu speelt voor de degenen die door de poort van het hbo willen gaan om aan een vervolgstudie te beginnen. Zie het in deze lastige tijd waarbij men simpelweg veelal wel wat andere zaken aan het hoofd heeft, als een bijdrage. Evenals vorige keren worden hiervoor vragen en bijbehorende informatie gebruikt zoals die bij ons op het digitale bureau belanden.

Mocht u van mening zijn dat een bepaald punt verdere uitwerking verdient, geef daarover een signaal af. Er zal vervolgens worden bezien of onze aantekeningen verdere mogelijkheden bieden om daaraan gevolg te geven.

Inhoud

- 1 Zonder mbo-diploma naar het hbo
- 2 Geen eindexamens havo en vwo – kijken naar Vlaanderen?
- 3 Meerwaarde havo-diploma
- 4 MBO en ook een plus

1 Zonder mbo-diploma naar het hbo

Er zal binnenkort wel meer bekend worden rond allerlei logistieke en financiële zaken als het gaat om de groep mbo'ers die straks 'net niet' zijn geslaagd en op basis van afspraken tussen een hogeschool en de aanleverende mbo-instellingen toch alvast aan een hbo-studie mogen beginnen. Wel is het van belang als hogeschool om te weten dat de betrokken student formeel blijft ingeschreven bij de eigen mbo-instelling tot aan het moment dat het mbo-diploma is behaald, om allerlei verwarrende formele situaties te voorkomen.

Een registratie bij de hogeschool zal uiteraard wel nodig zijn. En als de mbo'er op een moment tussen 1 oktober (teldatum) en 1 januari het diploma formeel is uitgereikt, kan tegelijkertijd de inschrijving bij de hogeschool formeel worden geregeld. Over hoe om te gaan met de bekostiging van de hogeschool zal dus binnenkort duidelijkheid door de overheid worden verschaft.

Uit het servicedocument voor het mbo (begin april):

- Mbo-studenten die per aankomend studiejaar met een opleiding beginnen op het hbo, maar hun mbo-4 opleiding door de Coronacrisis nog niet hebben vastgelegd blijven in het mbo. Zodra het diploma behaald is, uiterlijk voor 1 januari 2021, vindt inschrijving in het hoger onderwijs plaats.
- OCW, DUO, Studielink, de Vereniging Hogescholen en de MBO Raad voeren de komende week overleg over de vraag hoe dit het beste kan worden verwerkt.

2 Geen eindexamens havo en vwo – kijken naar Vlaanderen?

Er werden en worden veel woorden gewijd aan het niet door laten gaan van de centrale examens voor het havo en vwo, vooral omdat het veel impact heeft op de jongeren die nu een poging moeten doen om het papiertje binnen te halen op basis van de schoolexamens. Dat is gewoon de consequentie van de huidige crisis, maar ondanks alle kritiek in de afgelopen jaren op de vormgeving van deze landelijke examens wordt het schrappen ervan als een groot gemis ervaren.

Cruciaal moment

Dat gemis kan inhouden dat men vindt dat het centrale examen een cruciaal punt markeert in de jeugd, met alle spanning die ermee wordt opgeroepen. Het halen ervan is te zien als een soort overwinning op de houding die veel jongeren nu eenmaal uitstralen: het moet, het hoort erbij, het is veel te veel een momentopname, maar ja... ik heb het toch maar mooi gered! Deze groep wordt dus een emotie onthouden, een ervaring om trots op te zijn en later te zien als het overgaan van een drempel naar een volgende fase in het leven.

Aanvullende opdrachten en activiteiten voor het diploma

Daarnaast worden er voorstellen aangedragen om toch een soort onafhankelijke 'toetsing' te koppelen aan hetgeen nu gebeurt. Zo was er het voorstel om in juni alle leerlingen een opdracht te geven binnen het sociale circuit, en daarover een rapportje te maken of te zorgen voor een andere vorm van terugkoppelen (via de sociale media). Een soort afsluitend projectje, net zoiets als een maatschappelijke stage of – gekoppeld aan het profiel – een 'profielwerkstuk'.

Mooi voorstel, maar het zal niet lukken in deze hectische situatie. Ook wil men juni vrijhouden voor mogelijke herkansingen van schoolexamens. Tevens wordt al geopperd om middelbare scholen de ruimte te geven voor meer 'zomerscholen en aanvul-onderwijs-kampen', om daarmee degenen die naar een klas hoger kunnen worden bevorderd, onder bepaalde voorwaarden een betere en meer vliegende start voor het komende schooljaar te geven.

Geen c.e. meer – kijken naar Vlaanderen?

Volkomen logisch was recentelijk de publicatie van een opiniestuk in een landelijke krant over het meteen maar gaan afschaffen van de landelijke examens en over te gaan op een systeem waarbij de rol van de docenten veel meer centraal staat. Daarmee wordt een parallel getrokken met bijvoorbeeld de overgang van het basis- naar het voortgezet onderwijs.

Al eerder, bij het begin van de crisis, werd gesteld dat ruim 90% van de leerlingen het diploma toch gewoon behaald, en dan kun je het centraal examen best zien als een 'duplicaat' van het geheel aan schoolexamens. Maar dat is wel erg kort door de bocht, vonden veel betrokkenen.

Als Nederland die discussie wil aangaan rond het loslaten van de centrale examens, waarom dan niet gekeken naar wat er in Vlaanderen wordt gebruikt voor degenen die de zesjarige opleiding binnen het 'Algemeen Sociaal Onderwijs (ASO)' afronden. Men kent daar voor de toegang tot het hbo en wo alleen maar het ASO, en een leerling heeft het recht om zelf een keuze te maken.

In Vlaanderen worden er wel eindtoetsen gemaakt, maar die hebben – los van de eindtermen – geen landelijk karakter. Nog anders, elke school en elke docent neemt daarbij het voortouw en kent een eigen verantwoordelijkheid. Daarmee moeten de hogescholen en de universiteiten in Vlaanderen het doen, en derhalve is het hebben van een goed contact met de aanleverende scholen van groot belang.

In dit kader is het goed om een Vlaamse leerling aan het woord te laten, via een Blog uit 2018, als antwoord op de vraag wat nu het verschil is met Nederland. Mogelijk dat er in de komende maanden toch een keer een aantal mensen uit beide taalgebieden bij elkaar gaan zitten – als het weer

mag – om kennelijke voor- en nadelen door te nemen. Overigens klagen de Vlaamse hoger onderwijsinstellingen over de grote uitval, maar met het oog daarop heeft de overheid een bekostigingssysteem ter beschikking om allerlei vormen van vertraging dan wel switch voor een groot deel op te kunnen vangen – als de student vervolgens hard aan de slag gaat.

Vlaams Blog – leerling ASO - mei 2018

Terwijl jullie in Nederland op dit moment volop bezig zijn met het maken van jullie examens, zitten laatstejaars in België nog steeds in hun schoolbanken notities te nemen. Dit jaar starten mijn examens op 9 juni.

'Mijn' examens? Ja, inderdaad, mijn. De begin- en/of einddatum van de examens is namelijk niet per se hetzelfde voor iemand van een andere school, een andere studierichting of leeftijd. Zelfs de examenroosters zijn voor iedereen verschillend.

In tegenstelling tot de Nederlandse examens, die door een vakcommissie worden opgesteld en dus voor iedereen van hetzelfde niveau gelijk zijn, kunnen de Vlaamse examens niet met elkaar worden vergeleken. Onze examens worden door de leerkracht(en) opgesteld, maar dit houdt niet in dat de klassen met éénzelfde vakleerkracht hetzelfde examen hebben. Ingewikkeld, is het niet?

Civiel effect havo en vwo

Het havo-diploma heeft op zich weinig civiel effect. Tot de 90'er-jaren van de vorige eeuw ging minder dan de helft van de geslaagden direct door naar het hbo. De rest vond een baan of probeerde eerst via het mbo een stevige beroepskwalificatie te verwerven.

Het vwo-diploma heeft nog minder civiel effect. Het is 'voorbereidend wetenschappelijk onderwijs', in dus niet mis te verstane bewoordingen. Het havo is nog wel 'hoger algemeen voortgezet onderwijs', en geen VHBO meer, dus geen 'voorbereidend hoger beroepsonderwijs'. Maar dat is het havo in de praktijk wel. Nu start vrijwel iedereen met een hbo-opleiding.

3 Meerwaarde havo-diploma¹

Er komen dus per 1 september alleen maar nieuwe studenten via het havo (en vwo) binnen met een diploma op basis van de schoolexamens. Nou ja, er zullen ook nog groepen zijn die in 2019 het havo of vwo hebben afgerond en na een tussenjaar in het hbo aan de slag gaan, dus ook daarin zit nog wel een vorm van differentiatie.

Veel leerlingen en vooral hun ouders en anderen die een paar maanden geleden al in de startblokken zaten om hun kroost van alle steun te voorzien, hebben een gevoel dat ze een onvolwaardig diploma in de schoot krijgen geworpen, ook als straks blijkt dat ze met de schoolexamens goed hebben gescoord. Er worden vergelijkingen gemaakt met degenen die in 1945 een soortgelijk papiertje kregen - waarbij overigens ook degenen die in 1940 eindexamen moesten doen, daaraan niet meer toe kwamen. Onderzoekers lopen zich al warm om te bezien hoe deze lichtung gaat scoren in het hoger onderwijs, dus die studenten komen ook nog eens onder het vergrootglas te liggen. Dat zal zeker gebeuren als het havo- en vwo-slagingspercentage significant hoger ligt dan in voorgaande jaren, een situatie die vervolgens weer voor de inspectie aanleiding kan zijn voor aanvullend onderzoek.

Civiel effect op hoger niveau

Het besluit is genomen. Er is niets meer aan te veranderen. Maar op de wat langere termijn hoeft het hier geschetste geen probleem te zijn, in bijvoorbeeld de volgende scenario's, kijkend naar de opties in het hbo:

- Er wordt een bacheloropleiding binnen een redelijke termijn afgerond, waarmee impliciet is aangetoond dat de basis voldoende aanwezig was;
- Idem, bij het afronden van een associate degree-opleiding, en dan verder nog los gezien van het al dan niet doorgaan voor de bachelorgraad;

¹ We pakken hier het havo-diploma mee. Dezelfde soort zaken die worden aangekaart, kunnen van toepassing worden verklaard voor de vwo-instroom. Universiteiten zouden mede kunnen aanhaken bij wat in deze paragraaf wordt beschreven en vervolgens voorgesteld.

- Idem, bij het afronden van het eerste leerjaar van een Ad- dan wel bacheloropleiding in het eerste studiejaar, dus door alle 60 studiepunten te behalen.

Je zou hieraan ook nog kunnen toevoegen het hebben voldaan aan de norm voor het studieadvies, maar er zijn geen landelijke standaarden voor in het leven geroepen. Elke hogeschool zou er mogelijk toch iets mee kunnen doen.

Het bovenstaande houdt als het ware in dat op die wijze verder kan worden gestudeerd of een baan is te vinden op een hoger niveau dan het havo of vwo, en dat er aldus een nadrukkelijk civiel aan de gevolgde leerweg is verbonden.

Een 'plus' op het havo-diploma in het eerste hbo-jaar: suggesties...

Bovenstaande uitbreidingen van het civiel effect vragen dus wel tijd. Bovendien worden de effecten alleen maar individueel zichtbaar. Kan het hbo op de korte termijn meer doen, bijvoorbeeld ook de studenten die in jaar 1 tegen problemen aanlopen, dreigen uit te vallen of moeten gaan denken aan een overstap naar een andere opleiding? Hier een suggestie als uitkomst van een digitale brainstormsessie aan onze kant, voor wat deze waard is, met aan de experts het verzoek om te bezien of een en ander uitvoerbaar is.

- Bepaal bij een opleiding de kerneenheden (vakken, onderdelen, projecten) van het eerste leerjaar waarvan bekend is dat ze voortbouwen op cruciale vakken en andere onderdelen van een of meerdere havo-profielen, al dan niet geëist bij de toelating.
- Communiceer dit lijstje naar de nieuwe studenten en geef aan dat het behalen van het tentamen (in de vorm die daarvoor is gekozen) leidt tot een eigen certificaat.
- Indien het tentamen niet de eerste keer met een voldoende resultaat wordt afgerond, wordt op basis van een analyse ervan aanvullend onderwijs inclusief begeleiding aangeboden, gevolgd door een extra hertentamen binnen een redelijke termijn.
- Aan het eind van het eerste semester vindt een feestelijke uitreiking plaats van een speciale hogeschoolverklaring waarin wordt gemeld welke kerneenheden zijn behaald. Uiteraard worden daarvoor ook degenen uitgenodigd waarvan de student vindt dat 'ze erbij moeten zijn'.

Natuurlijk hebben deze nieuwe studenten straks hun eigen havo-diploma-uitreiking, toch ook wel gekoppeld aan de spanning die er is bij het maken van de laatste schoolexamens, zeker als er nog diverse herkansingen aan te pas komen. Maar deze hbo-uitreiking kan ook een beetje een kers op die taart zijn, een zichtbare waardering voor het leveren van prestaties waarvoor nu eenmaal het havo-diploma is bedoeld.

Jazeker, er zullen zich ook dan teleurstellingen voordoen, bij degenen die de desbetreffende kerneenheden niet behalen. Of niet allemaal, en dat iemand mogelijk moet stoppen of iets anders dient te gaan zoeken. Maar ook dan hebben die certificaten zin als de student:

- ergens anders mogelijk vrijstellingen kan krijgen op basis ervan;
- gaat proberen een baan te vinden, en dus meer kan tonen dan alleen het havo-diploma (als een positief signaal).

Zoals gemeld, het is een 'outside-the-box'-voorstel. We wisselen 'm graag in voor een beter idee.

4 MBO en ook een dergelijke 'plus'

De instromende mbo'ers zullen, vrijwel allemaal is de verwachting, wel met een diploma aan het hbo beginnen, op basis van de wettelijke eisen die daarvoor bestaan. Maar niets staat een hbo-opleiding in de weg om het bovenstaande voorstel eveneens van toepassing te laten zijn voor deze groep. Ze hebben dan al een diploma met een volwaardig civiel effect, maar wie weet, de meerwaarde van een hogeschoolverklaring na het eerste semester is ook niet weg te cijferen - denken we. Dus maar gewoon doen voor alle nieuwe studenten...